Veckans ursprung

Av Aila Annala 2015

Hur kommer det sig att det är just den veckodag det är? Varifrån fick vi veckan? Hur kommer det sig att människan har ett behov av att inrätta sig så mycket efter veckodagar? Vi har ju ofta rutiner som vi alltid gör en viss veckodag, t.ex. en återkommande veckostädning på fred. eller att äta ärtsoppa och pannkakor på torsd. eller personalmöte på jobbet är på månd. och ser fram emot veckoslutet då vi får koppla av? Ett behov av regelbunden veckovila, växling mellan vardag och helg?

Varför detta cirkulära tänkande när det gäller veckan? Annars brukar vi ju åtminstone här i väst tänka ganska linjärt. Vi delar upp tiden till år, månader och dagar, allt beroende på jordens och himlakroppars rörelser. Men veckan är den enda tidsenhet som inte är beroende av några astronomiska fenomen. Varför är den så viktig för oss att mänskligheten i alla tider och överallt inrättat sitt liv efter en veckocykel, oftast en 7 dagars cykel?

Därför att vi är skapade så. Bibelns skapelseberättelse är den enda förklaringen för veckans ursprung:

1 Mos 2:2-3: *Den sjunde dagen hade Gud fullbordat sitt verk, och han vilade på den sjunde dagen efter allt han hade gjort. [3] Gud välsignade den sjunde dagen och gjorde den till en helig dag, ty på den dagen vilade Gud sedan han utfört sitt skapelseverk*.

2 Mos 20:8-11: *Tänk på att hålla sabbatsdagen helig. [9] Sex dagar skall du arbeta och sköta alla dina sysslor, [10] men den sjunde dagen är Herrens, din Guds, sabbat. Då skall du inte utföra något arbete, varken du eller din son eller din dotter, din slav eller din slavinna, din boskap eller invandraren i dina städer. [11] Ty på sex dagar gjorde Herren himlen och jorden och havet och allt vad de rymmer, men på den sjunde dagen vilade han. Därför har Herren välsignat sabbatsdagen och gjort den till en helig dag*.

Skapelseberättelsen är den absolut bästa förklaringen för veckans ursprung. 7 dagar nämns också i några andra, utombibliska skapelsemyter, bl. a. i den akkadiska Atrahasismyten från ca 1750 f.Kr. men dem hinner vi inte gå in på nu. Det är intressant att läsa hur man försöker förklara veckans ursprung t.ex. i olika uppslagsverk – slå upp t.ex. NE eller i Wikipedia så ser ni vad lite de har att säga. Det är anmärkningsvärt hur trevande förklaringsförsöken är.

Ett vanligt förekommande förklaringsförsök är att talet 7 är heligt, mytologiskt, med magisk karaktär. Även det pekar på mytologisk bakgrund att de flesta veckodagarna fått sitt namn av himlakroppar som människan föreställt sig som gudar. Men skulle det kännas naturligt för hela det vetenskapliga etablissemanget som också inrättar sitt liv efter 7 dagarscykeln? Borde man inte kunna förvänta sig att de gjort något åt en sådan vidskepelse om de kunnat? Det måste helt klart finnas en djupare förklaring för veckans ursprung. Återigen: Bibelns skapelseberättelse är den bästa förklaringen för att 7 dagarsveckan bejakats genom tiderna i de allra flesta kulturer.

Men vad om veckan i 1 Mos. 1-2 inte var en bokstavlig vecka utan långa tidsperioder? Det är ju ganska vanligt att försöka tolka skapelsedagarna som långa tidsperioder. Då får vi genast problem med att förklara veckan i dess bokstavliga bemärkelse. Känslan för 24 timmars dygn och 7 dagar försvinner om vi talar om långa tidsperioder, och med vilken matematisk regel skulle vi kunna krympa sådana perioder till 7 st. 24 timmars dagar? Men om vi bara läser skapelseberättelsen

innantill, som jag vill hävda att den ska läsas, och framför allt om vi gör det på hebreiska, så måste vi se skapelsedagarna som 24 timmars dygn och veckan en vecka och ingenting annat.

Det hebr. ordet för dag, *jom*, kan i vissa andra sammanhang tolkas symboliskt men inte i skapelseberättelsen. Bl.a. därför att dagarna där definieras med hjälp av afton och morgon, och i samband med ordningstal används inte *jom* i symbolisk betydelse i hebreiskan. Dessutom heter första dagen egentligen *dag ett* eller *en dag*, *jom echad*, eftersom den uppenbarligen var tänkt som mått på alla de kommande dagarna, en sorts protodag. Ordningstalet första kunde inte användas eftersom det ännu inte funnits någon dag innan dess. Först därefter kunde man börja tala om andra, tredje osv. dagen.

Jag vill alltså påstå att om vi bara läser skapelseberättelsen innantill, utan tolkningar, har vi en logisk, historiskt tillförlitlig förklaring för veckans ursprung. Någon annan bra förklaring finns inte. Jag vill hävda att skapelseberättelsen är avsedd att läsas innantill, som en vanlig historisk berättelse. Den är typisk hebreisk prosa, inte poesi eller lovsång som man ibland menar. Lovsånger till Skaparen finns på andra håll i Bibeln, t.ex. Ps. 104, och vem som helst ser även i vanliga översättningar att stilen skiljer sig markant från 1 Mos. 1-2.

Men måste veckan vara just 7 dagar? Man har ju haft andra typer av veckor också, det vet vi från historian, men det intressanta är att man uppenbarligen funnit 7 dagarsveckan som bäst eftersom den förblivit dominerande. Låt oss se lite på andra typer av veckor från historian.

I dec. 1792 tog man i Frankrike ett beslut om en övergång till en 10 dagars vecka, som infördes 24 nov. 1793. Då hade man redan namngett veckodagarna också med rena ordningstal, första, andra osv. dagen. Den franska revolutionen ville, som resultat av upplysningen, plocka bort allt som kunde påminna om någon form av ”vidskepelse” och låta förnuftet styra. Man ville tänka matematiskt, tillämpa det metriska systemet även på tideräkningen. Grundtanken var att avskaffa kristendomen. Man ersatte också de kristna storhelgerna med civila högtider. Under några års tid försökte man – med ganska dålig framgång – tvinga folket att inrätta sitt liv efter detta 10 dagars veckosystem och fira de civila högtiderna, men redan år 1799 började man backa ur. Den 26 juli 1800 meddelade Napoleon att folk fick vila vilka dagar de ville, och den 18 apr. 1802 återgick man officiellt tillbaka till 7 dagarsveckan, och till slut tog man också den 9 sept. 1805 beslut om den gregorianska kalendern och söndagsvilan. Vi vet från historian att åren 1793-1805 var mycket mörka år i fransk historia och 10 dagarsveckan allt annat än något bra för människan.

Låt oss se på ett annat och nyare ex. I maj 1929 beslöt man i dåvarande Sovjet att gå över till en obruten produktionsvecka (*nepreryvka*) som skulle börja förverkligas fr.o.m. okt. samma år. Det var en 5 dagarsvecka som praktiskt taget bara tog bort lörd. och sönd. och behöll de övriga veckodagarna med deras sedvanliga namn. En klar attack mot judar och kristna med deras resp. vilodagar, i syfte att avskaffa religionen som var ”opium för folket”. Var femte dag skulle vara en vilodag, men inte för alla samtidigt, utan 80% av befolkningen skulle alltid jobba. Folket delades i grupper så att bara en femtedel av arbetskraften vilade samtidigt. Systemet skapade dock oanade problem, inte bara för de religiösa utan också framför allt för familjernas sammanhållning, den sociala samhörigheten och kontinuiteten i arbetet. T.ex. blev personalmöten problematiska eftersom det alltid fanns några som hade sin vilodag. Människornas känsla för ansvar avtog, och arbetet upplevdes som opersonligt. Ute på landsbygden fanns det också de som struntade i 5 dagarsveckan och fortsatte som förr. Myndigheterna började inse problemen mycket snart, men Stalin vill inte erkänna att systemet var

fel, så man fortsatte med 5 dagarsveckan i 2 år, fram till nov. 1931. Fr.o.m. dec. 1931 försökte man lösa problemen genom att gå över till en 6 dagarsvecka, *chestidnevki*, då var sjätte dag var en vilodag. Så fortsatte man till den 26 juni 1940, då man tog samma beslut som fransmännen gjort knappt ett och ett halvt sekel tidigare: gick över till en sjudagarsvecka och den gregorianska kalendern.

Man har också redan någon gång på 700- eller 600-talet f.Kr. haft en 8 dagars marknadsvecka i området som idag är Italien, 3 dagars marknadsveckor i forna Colombia och Nya Guinea, 5 dagars marknadsveckor på sina håll i Mellanamerika och Indokina. Även i en del afrikanska länder har det funnits försök till olika långa marknadsveckor, för att nämna några ex.

Men alla dessa försök har varit lokala och tidsbegränsade. Mig veterligen finns det inget land som försökt avskaffa veckan i sig! Det är alldeles uppenbart att mänskligheten behövt en veckocykel och att 7 dagarsveckan är den absolut dominerande sedan årtusenden tillbaka överallt i världen.

Sammanfattningsvis: 7 dagarsveckan talar faktiskt starkt för den klassiska judekristna tron på Gud som alltings skapare. Och då talar vi om bokstavliga 24 timmars dygn. Utanför Bibelns skapelseberättelse finns det inga entydiga, bra förklaringar för mänsklighetens behov att inrätta sitt liv efter denna veckocykel. 7 dagar nämns redan för årtusenden sedan också utanför Bibeln, så även utombibliska myter talar för veckans ursprung i skapelsen. Även namnen på veckodagarna (namn himlakroppar som tillbads som avgudar) som gavs mycket senare. 7 dagarsveckan har alltid varit förhärskande överallt i världen, av den enkla anledningen som vi läser i sabbatsbudet i

2 Mos 20:11: *Ty på sex dagar gjorde Herren himlen och jorden och havet och allt vad de rymmer, men på den sjunde dagen vilade han. Därför har Herren välsignat sabbatsdagen och gjort den till en helig dag*.